

Mariola E. Zalewska
Uniwersytet Warszawski

PARADYGMAT ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W STRATEGIACH NOWYCH PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UE

Streszczenie

Celem rozważań jest przedstawienie zarysu ewolucji koncepcji zrównoważonego rozwoju na świecie i porównanie wybranych charakterystyk strategii zrównoważonego rozwoju nowych krajów UE. W artykule przedstawiono trendy i kierunki badań zrównoważonego rozwoju. Następnie dokonano jakościowej analizy Narodowych Strategii Zrównoważonego Rozwoju (NSZR) lub równoważnych dokumentów nowych krajów Unii Europejskiej.

Z przeprowadzonej analizy dostępnych dokumentów wynika, że podejście poszczególnych krajów do zrównoważonego rozwoju jest bardzo zróżnicowane, a mówienie o spójnej ich polityce w zakresie zrównoważonego rozwoju, jest przedwczesne.

Słowa kluczowe: paradygmat, zrównoważony rozwój, strategia, Unia Europejska.

Kody JEL: Q01, O57

Wstęp

Refleksje na temat relacji między działalnością człowieka a przyrodą były obecne już w filozofii greckiej. Współcześnie, od drugiej połowy XX wieku, głównie w odpowiedzi na kryzys naftowy oraz postępującą degradację środowiska, stopniowo powstają, a następnie rozwijają się koncepcje ekosystemu, ekorozwoju, zrównoważonego rozwoju.

Pojęcie zrównoważonego rozwoju (*sustainable development*) zostało zdefiniowane w raporcie *Nasza wspólna przyszłość*, znanym też jako Raport Brundtland: „Zrównoważony rozwój to rozwój, który zaspokaja potrzeby obecnego pokolenia bez umniejszania szans przyszłych pokoleń do zaspokajania własnych potrzeb”. Ta definicja jest powszechnie stosowana do dziś.

Strategie zrównoważonego rozwoju powinny odgrywać kluczową rolę w koordynacji polityk i działań międzysektorowych na różnych poziomach zarządzania UE i poszczególnych państw. Z badawczego punktu widzenia kluczowe wydają się pytania, czy tak jest w rzeczywistości oraz na ile homogeniczna jest interpretacja i implementacja zrównoważonego rozwoju.

Podstawowym celem rozważań jest próba odpowiedzi na pytanie, czy istnieje spójne podejście nowych członków UE co do zrównoważonego rozwoju. Czy przynależność do jednej grupy socjoekonomicznej implikuje spójność celów i strategii SD nowych krajów.

W artykule zbadano i porównano wybrane charakterystyki strategii zrównoważonego rozwoju 12 krajów nowych członków UE. Na podstawie dokumentów wskazano rok powstania lub aktualizacji NZSR danego kraju, przedstawiono kluczowe obszary monitorowanych wskaźników oraz określono kto jest odpowiedzialny za tworzenie i realizację takiej strategii.

Zrównoważony rozwój – trendy i kierunki

Na rysunku 1 przedstawiono ewolucję koncepcji zrównoważonego rozwoju (ZR), kolejne wydarzenia w historii ZR, ukazując również etapy włączania nowych aktorów/interesariuszy w procesie kształtowania paradygmatu ZR. Koncepcja zrównoważonego rozwoju jest dynamiczna. Zwiększeniu zaangażowania kolejnych grup towarzyszy zwiększenie wielowymiarowości problemu. Społeczność międzynarodowa, poszczególne kraje, społeczności lokalne w różnym stopniu angażują się w inicjatywy na rzecz ZR począwszy od rządów po zaangażowanie społeczne.

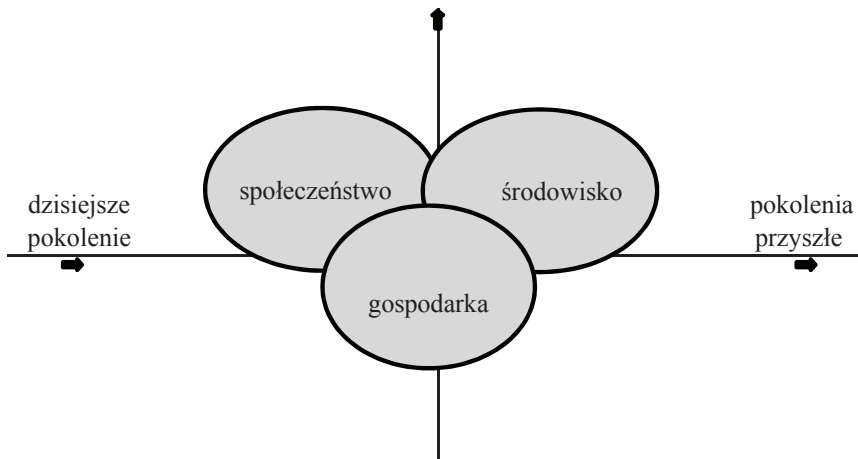
Zrównoważony rozwój z racji swojej dynamiki i wielowymiarowości stanowi obszar badawczy dla wielu dyscyplin naukowych: ekonomii, filozofii, geografii, medycyny, psychologii, socjologii, statystyki, zarządzania, nauk technicznych, wcale nie wyczerpując listy dziedzin, które współtworzą paradygmat ZR. W rozwój koncepcji zaangażowane są organizacje międzynarodowych, kraje, a w nich organizacje społeczne, przedsiębiorcy, społeczeństwa i pojedynczy obywatele. Wśród obszarów badawczych ZR warto wymienić następujące:

1. ewolucja koncepcji; definiowanie pojęć (np. *strong and weak sustainability*);
2. polityka publiczna w obszarze ZR: umowy międzynarodowe, polityka na poziomie krajowym, polityka fiskalna dla ZR;
3. polityka na poziomie lokalnym: Agenda 21, zrównoważone miasta;
4. ewaluacja i wskaźniki zrównoważonego rozwoju;
5. zrównoważona konsumpcja i zachowania klientów (analiza zachowań, przewodnik dla nowych zachowań);
6. zrównoważona produkcja (odpowiedzialne firmy, wymiana doświadczeń);
7. zrównoważone społeczeństwo (edukacja, turystyka).

Najbardziej znany schemat zrównoważonego rozwoju przedstawia trzy przecinające się koła. Aby rozwój był zrównoważony, musi następować symultanicznie w trzech obszarach: gospodarce, społeczeństwie i środowisku (porównaj INSEE; 2007, OFS, 2012).

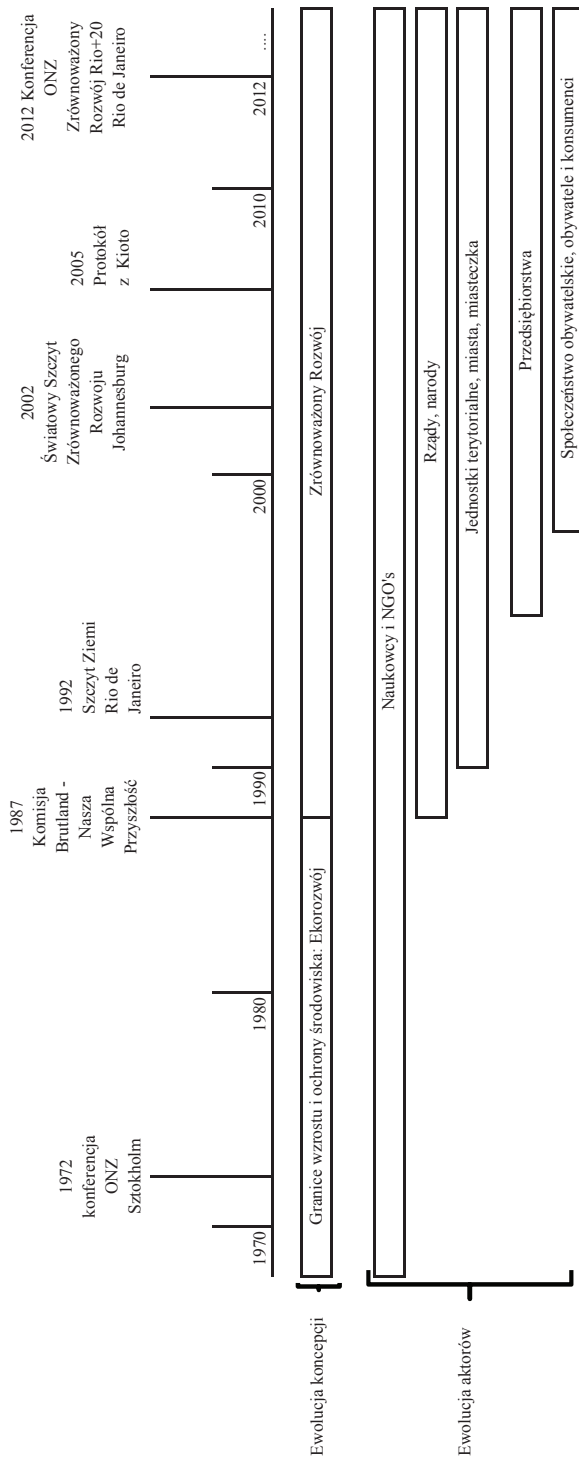
Schemat 1

Trójwymiarowy model zrównoważonego rozwoju

Źródło: opracowanie własne na podstawie OFS (2012).

Rysunek 1
Ewolucja koncepcji i aktorów zrównoważonego rozwoju

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Jounot (2004).

Każdy z tych obszarów działania może i powinien być monitorowany przez odpowiedni zestaw wskaźników. Przedmiotem pomiaru są: odpowiedzialność środowiskowa, efektywność ekonomiczna i solidarność społeczna. Obszary pokrywając się tworzą dodatkową dynamikę, która również może i powinna być monitorowana.

Zrównoważony rozwój w krajach UE

Wstąpienie kolejnych 12 krajów do Unii Europejskiej (UE) w latach 2004 (Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry) i 2007 (Bułgaria, Rumunia) spowodowało, że rozszerzona UE-27 liczy ponad 500 milionów ludzi. Państwa europejskie stają obecnie przed wieloma wspólnymi wyzwaniami, takimi jak: problemy demograficzne, starzenie się społeczeństwa, ochrona środowiska, bezpieczeństwo energetyczne. Nowi członkowie UE byli i nadal są w (znacznie) gorszej niż starsi członkowie sytuacji gospodarczej. W raporcie (LSE 2011) wskazano wiele pozytywów poszerzenia UE zarówno dla starych, jak i nowych członków UE (wzrost wymiany handlowej, PKB, BIZ).

Kraje Unii Europejskiej od lat próbują odgrywać rolę postępowych, globalnych graczy w kształtowaniu polityki rozwoju, w tym strategii ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju (protokół z Kioto). W kontekście kryzysu ekonomicznego, społecznego i środowiskowego, rola władz w kreowaniu polityk rozwojowych jest ważniejsza niż kiedykolwiek. Zgodnie z nowym paradygmatem rozwoju, konieczne w kształtowaniu polityki staje się uwzględnienie wymiaru środowiskowego. Najnowsza historia kreowania, powstawania wspólnych strategii rozwojowych UE, w tym Strategii Zrównoważonego Rozwoju dla krajów UE, opiera się na latach integracji polityki ekonomicznej i społecznej.

Powierzchniowo według Tharakana (2003), Europa ma spójny model socjoekonomiczny, a wspólne cechy tego modelu to: 1) publiczne systemy emerytalne; 2) otwarte systemy opieki zdrowotnej; 3) polityka rynku pracy sprzyjającą włączeniu społecznemu, bardziej zinstytucjonalizowana niż w innych krajach uprzemysłowionych. Steurer i Hametner (2010) wyróżniają w Europie 5 odrębnych modeli socjoekonomicznych z dominującym systemem poglądów (kursywą zaznaczono kraje o modelu mieszanym):

1. skandynawski – socjaldemokratyczny (Szwecja, Finlandia, Dania, *Holandia*);
2. kontynentalny – konserwatywny (Niemcy Austria, *Francja, Belgia, Luksemburg*);
3. anglosaksoński – liberalny (Wlk. Brytania, *Irlandia*)
4. śródziemnomorski – mieszany (Hiszpania, Portugalia Grecja, *Włochy Cypr, Malta*);
5. przejściowy – w fazie rozwoju (Bułgaria, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry).

Typologia przedstawiona w tej pracy oparta jest na analizie szeregu prac, w których można znaleźć inne klasyfikacje np. w pracy Esping-Anderson (1990) wyróżniono tylko 3 modele: liberalny (USA, Wlk. Brytania), konserwatywny (Niemcy, Austria) i socjaldemokratyczny (skandynawski); w pracach Sapir (2004) dodano model śródziemnomorski, zaś w publikacjach Aiginger, Guger (2005) dodatkowo wyróżniono piąty model krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Wszystkie kraje Europy Środkowo-Wschodniej zaklasyfikowano (Aiginger, Guger 2005) do jednego modelu przejściowego, ponadto (Steurer, Hametner 2010) jako wspólne kluczowe cechy socjoekonomiczne wymieniono wsparcie rodziny, kościoła, ale wskazano na zróżnicowanie wewnętrzne grupy i jej rozwojowy charakter. Biorąc pod uwagę charakterystyki społeczne i ekonomiczne krajów UE można wyróżnić co najmniej 5 różnych modeli socjoekonomicznych. Uwzględniając dodatkowo wymiar środowiskowy klasyfikacja ulegnie zmianie. Na pewno nowi członkowie UE nie stanowią jednorodnej grupy ani

pod względem społecznym, ani gospodarczym. Porównanie pod względem środowiskowym może być oparte np. na analizie celów wskaźników środowiskowych zawartych w programach rozwojowych poszczególnych krajów Europa2020.

Podstawowe wydaje się pytanie, czy nowi członkowie UE mają spójne podejście co do zrównoważonego rozwoju, określone w Narodowych Strategiach Zrównoważonego Rozwoju.

Strategie ZR w Europie - ewolucja koncepcji zrównoważonego rozwoju

Drogi dochodzenia do wspólnych i zbieżnych strategii zrównoważonego rozwoju krajów (nie tylko europejskich) prowadzą przez serie międzynarodowych wydarzeń. Kolejno najważniejsze z nich to Konferencje ONZ: w Sztokholmie 1972 r. (wypracowano Program Środowiskowy ONZ); w Rio de Janeiro 1992 r. na temat Środowiska i Rozwoju (przyjęto Agendę 21 – dokument programowy opracowania i wdrażania programów zrównoważonego rozwoju w życie lokalne); w Johannesburgu 2002 r. Światowy Szczyt Zrównoważonego Rozwoju (rozszerzono zakres Agendy 21, wyznaczono nowe cele dla obszarów jak: chemikalia, odpady i różnorodność biologiczna); w Rio de Janeiro 2012 r. (odnowiono zaangażowania krajów na rzecz ZR w rezolucji przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne pt. *Przyszłość, której chcemy*; główne tematy to urzeczywistnienie zielonej gospodarki opartej na ZR, redukcja ubóstwa i instytucjonalne ramy zrównoważonego rozwoju - zarządzanie ZR). Państwa sygnatariusze deklaracji końcowej Agenda 21 – w tym państwa UE (Rio 1992) – zobowiązały się do tworzenia w swoich krajach Komisji Zrównoważonego Rozwoju w celu opracowania Narodowych Strategii Zrównoważonego Rozwoju (NSSD), integrujących wymiary rozwoju: społeczny, gospodarczy i środowiskowy; zobowiązanie dotyczyło również opracowania wskaźników ZR.

Wspólne działania programowe krajów UE w obszarze zrównoważonego rozwoju zostały zapoczątkowane w 2001 roku, w *Strategii Unii Europejskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju*, przyjętej przez Radę Europejską na posiedzeniu w Göteborgu (2001). Po wejściu nowych państw do UE (w roku 2006) przyjęto odnowioną strategię Zrównoważonego Rozwoju SD *Sustainable Development Indicators to monitor the implementation of the EU Sustainable Development Strategy*. Eurostat opracował (KKE 2005_3) 10 obszarów tematycznych: 1) rozwój społeczno-gospodarczy; 2) zrównoważona produkcja i konsumpcja; 3) włączenie społeczne; 4) zmiany demograficzne; 5) zdrowie publiczne; 6) zmiany klimatu oraz energia; 7) zrównoważony transport; 8) zasoby naturalne; 9) partnerstwo globalne; 10) dobre zarządzanie; tworząc w tych obszarach piramidę 155 wskaźników uwzględniając ich trzy poziomy ważności.

Niewątpliwie kryzys gospodarczy doświadczany od 2007 roku, z jednej strony wpłynął na spowolnienie procesu wdrażania strategii zrównoważonego rozwoju, z drugiej strony wskazał na konieczność poszukiwania nowych podstaw wzrostu. Społeczność międzynarodowa intensyfikuje prace nad poszukiwaniem możliwości wyjścia z kryzysu. W obliczu nowych problemów, jak rekordowe bezrobocie, poważny deficyt budżetowy oraz niski poziom wzrostu gospodarczego kraje OECD przyjęły w 2010 roku *Strategię Zielonego Wzrostu (Green Growth Strategy)*. Powstały kolejne dokumenty programowe na różnych szczeblach: globalnym (ONZ), międzynarodowym (UE, OECD), krajowym, czy lokalnym, których celem jest stworzenie nowych możliwości rozwojowych. Zawsze jednak pojawiają się pytania o użyteczność kolejnych strategicznych dokumentów programowych – czy nie są jedynie podpisywane deklaratywnie, wizerunkowo, a ich wdrażanie jest kosztowne i trudne. Liderami wdrażania strategii zielonego wzrostu są bogate kraje

uprzemysłowione, które nadają kierunek przemianom. Tempo wdrażania takich strategii w poszczególnych krajach jest bardzo zróżnicowane. Zależy od wielu czynników m.in.: ogólnego poziomu kraju, jego innowacyjności, efektywności energetycznej i możliwości sfinansowania tej transformacji gospodarki. Jednym z kluczowych czynników jest również obawa o kosztochłonność tej ścieżki i w konsekwencji pytanie o wzrost gospodarczy.

W UE silna jest tendencja do intensyfikacji wszelkich działań w obszarze ZR. Od 2007 r. Eurostat monitoruje i raportuje (co 2 lata) postępy strategii zrównoważonego rozwoju na zaregutowanym poziomie dla wszystkich oraz dla pojedynczych krajów. Dotychczas ukazały się 3 raporty: *Progress report on the Sustainable Development Strategy* (2007); *Environment: Measuring progress in a changing world* (2009); *Sustainable development in the European Union 2011 monitoring report of the EU sustainable development strategy*.

Wychodząc naprzeciw nowym wyzwaniom państwa członkowskie UE przyjęły *Strategię na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu EUROPA 2020* (KKE (2010), Przyjęta strategia wyznacza długookresowy program rozwoju na podstawie trzech priorytetów:

- rozwoju inteligentnego: rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwoju zrównoważonego: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach integracji celów kraje UE wypracowały 5 wspólnych celów (w nawiasie zaznaczono cele dla Polski):

1. zwiększenie wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata do co najmniej 75% (dla Polski wskaźnik ustalono na poziomie 71%);
2. osiągnięcie poziomu nakładów na działalność B+R równego dla UE – 3% (1,7% PKB);
- 3.1. ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu z 1990 r. (14%);
- 3.2. 20% energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych (15,4%);
- 3.3. zwiększenie efektywności energetycznej o 20% (14%);
- 4.1. ograniczenie liczby uczniów przedwcześnie kończących edukację do poziomu poniżej 10% (4,5%);
- 4.2. udział osób z wykształceniem wyższym w populacji 30-34 latków 40% (45%);
5. zmniejszenie o 20 mln liczby osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa (1,5 mln).

Czy kraje Unii Europejskiej są na wspólnej drodze do Zrównoważonego Rozwoju?

W tej części przedstawiono charakterystyki Narodowych Strategii Zrównoważonego Rozwoju nowych państw członkowskich UE. W tabeli 1 zestawiono charakterystyki NSZR uwzględniając:

1. rok powstania/ aktualizacji strategii ZR; 2. typ strategii; 3. instytucję lub ministerstwo odpowiedzialne za powstanie i realizację; 4. monitorowane w ramach strategii wskaźniki.

Zestawione dane pochodzą z kilku źródeł: bezpośrednio z dokumentów strategicznych nowych krajów UE; oficjalnych stron rządów krajów lub ministerstw; bazy ESDN (*European Sustainable Development Network*); publikacji (Steurer, Hametner, 2010); Eurostat 2007).

Tabela 1
Wybrane charakterystyki NSZR dla nowych członków UE

Kraj	Rok przyjęcia NSZR/ Aktualizacja	Typ strategii	Instytucja/Ministerstwo odpowiedzialne za NSZR	Monitorowane wskaźniki
Bulgaria	2007	bd	Minister Gospodarki i Wody	zbiór wskaźników w opracowaniu, zbliżony do wskaźników Eurostatu
Cypr	2007/2010	3 filary ZR: Gospodarka, Społeczeństwo, Środowisko;	Departament Środowiska, Ministerstwo Rolnictwa, Zasobów Naturalnych i Środowiska	130 wskaźniki regionu śródziemnomorskiego
Czechy	2004	3 filary ZR: Gospodarka, Społeczeństwo, Środowisko; 4. badania rozwój i edukacja; 5. kontekst europejski i międzynarodowy; 6. dobre zarządzanie	Rządowa Rada ds. Zrównoważonego Rozwoju	47
Estonia	2005	3 filary ZR: Gospodarka, Społeczeństwo, Środowisko; 4. trwałość estońskiej kultury	Minister Środowiska	42
Litwa	2003/2009	3 filary ZR: Gospodarka, Społeczeństwo, Środowisko; 4. rozwój terytorialnego i współpracy rozwojowej	Minister Środowiska	75
Łotwa	2010	1. Rozwój przestrzeni kultury, 2. Inwestycje w kapitał ludzki, 3. Zmiana paradygmatu w edukacji, 4. Gospodarka innowacyjne i ekowydajne, 5. Natura jako przyszły kapitał, 6. Innowacyjny rząd i partycypacja społeczna.	Międzysektorowe Centrum Koordynacji bezpośrednio podległe Prezesowi Rady Ministrów	48
Malta	2007	3 filary ZR: Gospodarka, Społeczeństwo, Środowisko;	Premier Rady Ministrów	24
Polska	2000/2011 Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	3 filary ZR: Gospodarka, Społeczeństwo, Środowisko;	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	76
Rumunia	2008	3 filary ZR: Gospodarka, Społeczeństwo, Środowisko;	Minister Środowiska i Zrównoważonego Rozwoju	wskaźniki Eurostatu
Słowacja	2001/2005/2011	3 filary ZR: Gospodarka, Społeczeństwo, Środowisko; 4. Kultura	Biuro Rządu Republiki Słowackiej	71
Słowenia	2005	3 filary ZR: Gospodarka, Społeczeństwo, Środowisko; 4. Kultura	Biuro Rządu ds. Zmian Klimatu	71
Węgry	2007	3 filary ZR: Gospodarka, Społeczeństwo, Środowisko;	Krajowa Rada na rzecz Zrównoważonego Rozwoju Ministerstwo Rozwoju Obszarów Wiejskich	155

Źródło: opracowanie własne na podstawie: oficjalne strony rządów krajów lub ministerstw; bazy ESDN (European Sustainable Development Network); Steurer, Hametner (2010); (Eurostat (2007)).

Każdy z 12 nowych krajów UE (w ramach przyjęcia strategii UE w 2006 roku lub później) zobowiązał się do stworzenia Narodowej Strategii Zrównoważonego Rozwoju (NSZR).

Po pierwsze: Jak wynika z analizy dokumentów czas powstania SZR jest różny. Najwcześniej NSZR zostały opracowane jeszcze przed przystąpieniem do UE (Polska 2000, Czechy 2003), najpóźniej dla Malty (2007).

Po drugie: W rzeczywistości nie we wszystkich krajach istnieje dokładnie dokument, który jest nazwany Narodową Strategią Zrównoważonego Rozwoju. Na przykład zdaniem Steurer Hametner (2010), Polska nie posiada NSZR. Tu przyjęto, że dokumentem równoważnym jest polski odpowiednik zatytułowany *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*.

Po trzecie: Jeśli chodzi o typ strategii to dominują strategie oparte na trzech głównych filarach ZR, które tworzą wzajemnie powiązane: społeczeństwo, gospodarka i środowisko. Choć np. Estonia, Słowacja i Słowenia dodatkowo wyróżniły filar kultury; Litwa – rozwój terytorialny i współpracy rozwojowej; Czechy mają ponadto badania, rozwój i edukację; kontekst europejski i międzynarodowy; dobre zarządzanie. Łotwa przedstawiła aż 6 filarów SZR, a są to: Rozwój przestrzeni kultury; Inwestycje w kapitał ludzki; Zmiana paradygmatu w edukacji; Gospodarka innowacyjna i ekowydajna; Natura jako przyszły kapitał; Innowacyjny rząd i partycypacja społeczna.

Po czwarte: Dodatkowo występuje duża różnorodność instytucji odpowiedzialnych za realizację NSZR. Tylko w dwóch krajach – Estonii i Litwie – minister środowiska odpowiada za realizację strategii. W pozostałych może to być premier rządu (Malta), specjalne biuro: rządu (Słowacja, Słowenia), rada (Czechy, Węgry), centrum (Łotwa), inne ministerstwo (Bułgaria, Rumunia) lub departament w ministerstwie (Cypr). W przypadku Polski wskazano na współodpowiedzialność Ministerstwa Środowiska, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Kancelarii Rady Ministrów, zaś *Strategię Polska 2030 Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju* zredagował minister administracji i cyfryzacji.

Po piąte: Jeśli chodzi o monitorowane wskaźniki to występuje duże zróżnicowanie ich liczby: od 24 (Malta) do 155 (węgry). Eurostat monitoruje w ramach realizacji strategii ZR 155 wskaźników w 10 obszarach tematycznych. Jeśli chodzi o Polskę to w jednym raporcie, który opracował GUS, w ramach monitorowania SZR zestawiono 76 wskaźników w czterech tzw. ładach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym i instytucjonalno-społecznym.

Podsumowanie

Przedstawiona porównawcza analiza dokumentów strategicznych z obszaru ZR nowych krajów UE wskazuje, że nie występuje integracja w tworzeniu polityki UE w obszarze ZR. Wszystkie charakterystyki wykazują dużą różnorodność. Podobne wnioski można znaleźć w (Steurer i Hametner 2010) i dotyczą one wszystkich krajów UE. Autorzy podkreślają, że nie udało się zrealizować zbyt ambitnych, być może, celów. Widoczne są bowiem problemy integracji polityki UE na poziomie pojedynczych krajów, jak i między krajami.

Polska nie ma obowiązującej Narodowej Strategii Zrównoważonego Rozwoju. Ma niezwykłe rozproszoną między podmiotami odpowiedzialność za realizację zadań związanych z realizacją działań z obszaru ZR. Nie ma formalnie przyjętego zestawu wskaźników monitorującego ZR. Dotychczas jedynie Główny Urząd Statystyczny wydał jeden raport monitorujący ZR Polski.

Zdaniem autora, w pierwszej fazie integracji europejskiej, w latach 2004-2010, mimo podjętych działań, nowi członkowie UE nie realizowali spójnych wewnętrznie i zewnętrznie strategii zrównoważonego rozwoju. W przyjętych strategicznych dokumentach programowych deklarowali zróżnicowane cele strategii zrównoważonego rozwoju.

W kolejnej fazie integracji europejskiej (2010 -2020), w przyjętej *Strategii 2020*, dla każdego kraju i dla całej UE-27, wyznaczono cele i powiązано je ze wskaźnikami. Uwzględniono pozycję startową każdego kraju, wyznaczając cele do osiągnięcia. Jeżeli uznamy, że spójna strategia zrównoważonego rozwoju może być czynnikiem stymulującym zrównoważony rozwój *par excellence*, to w nowej fazie rozwoju UE, nowe kraje członkowskie powinny aktywniej na poziomie krajów i UE podejmować wszelkie działania związane z realizacją NSZR, takie jak: integracja i harmonizacja celów z uwzględnieniem specyfiki swoich krajów; rozwijanie na różnych szczeblach instytucji odpowiedzialnych za realizację SZR; monitorowanie i rozwijanie systemów oceny realizacji strategii w tym wskaźników ZR. Konieczne jest zwiększenie partycypacji społecznej w działaniach na rzecz ZR poprzez edukację, komunikację, promocję i w kierunku ZR. Takie działania z pewnością przyczynią się do lepszego formułowania i realizacji celów strategii zrównoważonego rozwoju.

Bibliografia

- Aiginger K, Guger A. (2005) *The European Socio-Economic Model: Differences to the USA and Changes over Time*, "WIFO Working Papers", No. 266.
- Brutland G.H. (1987), *Report of the World Commission on Environment and Development*, <http://www.un.org/documents/ga/res/42/ares42-187.htm>
- Esping-Anderson G. (1990), *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Princeton University Press, Princeton.
- Eurostat (2007), *Analysis of national sets of indicators used in the National Reform Programmes and Sustainable Development Strategies* Eurostat Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- GUS (2011), *Wskaźniki Zrównoważonego Rozwoju dla Polski*, Katowice.
- Jounot A. (2004), *Le développement durable. 100 Questions pour comprendre et agir*, AFNOR.
- Kates R.W., Parris T.M. (2003), *Characterizing and measuring sustainable development*, *Annual Review of Environment and Resources*, Annual Reviews.
- KKE (2005_1), Komunikat Komisji Europejskiej, *The 2005 review of the EU SD strategy: Initial stocktaking and future orientations*, SD Indicators; Bruksela.
- KKE (2005_2), Komunikat Komisji Europejskiej *Declaration on Guiding Principles for SD approved by the European Council*, Bruksela.
- KKE (2005_3), Komunikat Komisji Europejskiej, *Sustainable Development Indicators to monitor the implementation of the EU Sustainable Development Strategy*, Bruksela.
- KKE (2010), Komunikat Komisji Europejskiej, *2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego*, Komisja Europejska, Bruksela.
- LSE (2011) *Study on the Impact of the Single Market on Cohesion: Implications for Cohesion Policy, Growth and Competitiveness*; London School of Economics, Enterprise, London.
- OFS (2012), *Raport sur Le développement durable 2012*, Office Fédéral de la Statistique (OFS), Neuchatel.
- Tharakan PKM. (2003). *European social model under pressure*, "The World Economy: A Quarterly Journal", No. 26 (10), <http://wileyonlinelibrary.com>
- Steurer R., Hametner M. (2010), *Objectives and Indicators in Sustainable Development Strategies: Similarities and Variances across Europe*, Sustainable Development, <http://wileyonlinelibrary.com>

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

<http://www.ined.fr>

<http://www.sd-network.eu>

Paradigm of Sustainable Development in New EU Member Countries Strategies

Summary

This article aims to provide an overview of the evolution of the concept of sustainable development and a comparison of the selected characteristics of the sustainable development strategy of new EU countries. This paper presents trends and lines of research in the field of sustainable development. This is followed by a qualitative analysis of the National Sustainable Development Strategy (NSDS) or equivalent documents endorsed by every new EU country. These strategies could play a key role in coordinating policies and actions at different levels of cross-governance. The article draws attention to the year of creation or update of NSDS of a given country, shows the key areas of monitored indicators and identifies who is responsible for creating and implementing the strategy. The analysis of the available evidence shows that the national approach to sustainable development is very diverse and a statement of an existence of a coherent policy in the field of sustainable development is premature.

Key words: paradigm, sustainable development, strategy, European Union.

JEL codes: Q01, O57

Парадигма устойчивого развития в стратегиях новых государств-членов ЕС

Резюме

Цель рассуждений – представить зарисовку эволюции концепции устойчивого развития в мире и сравнение избранных характеристик стратегии устойчивого развития новых стран-членов ЕС. В статье представили тенденции и направления исследований устойчивого развития. Затем провели качественный анализ Национальных стратегий устойчивого развития (НСУР) или эквивалентных документов новых стран-членов Европейского Союза. Из проведенного анализа доступных документов вытекает, что подход отдельных стран к устойчивому развитию весьма разнообразен, и преждевременно говорить о когезионной их политике в области устойчивого развития.

Ключевые слова: парадигма, устойчивое развитие, стратегия, Европейский Союз.

Коды JEL: Q01, O57

© All rights reserved